

Input // output

Pensioenleeftijd

De sociale omgeving van mensen, zoals collega's, familie en vrienden, heeft een belangrijke invloed op hun besluit op welke leeftijd met pensioen te gaan. Dit concluderen Vermeer *et al.* aan de hand van onderzoek met enquêtes onder 2840 huishoudens. Ze vroegen in de enquête van wie men verwacht advies te krijgen voor het kiezen van een pensioenleeftijd. Daarnaast lieten ze de respondenten kiezen uit verschillende scenario's, waarin de financiële situatie constant werd gehouden, maar het pensioneringsgedrag van de sociale omgeving veranderde. Daaruit volgt dat mensen de leeftijd waarop ze met pensioen

gaan met drie maanden verhogen wanneer hun sociale omgeving één jaar later met pensioen gaat. Ook zijn mensen iets gevoeliger voor het pensioneringsgedrag van collega's dan voor dat van familie en vrienden. Daarnaast lijken mensen gevoelig te zijn voor de sociale norm, die nu op 65 jaar ligt. Dit blijkt bijvoorbeeld doordat mensen eerder bij een pensioenleeftijd van 65 blijven dan bij andere leeftijden wanneer de leeftijd van de omgeving wordt verhoogd.

Vermeer, N., M. van Rooij en D. van Vuuren (2014) Social interactions and the retirement age. CPB Discussion Paper, 278.

Bankenrisico

Het risico van banken in de eurozone bestaat voornamelijk uit twee delen. Enerzijds bestaat het uit het kredietrisico op uitstaande leningen, bijvoorbeeld van financiële prestaties van bedrijven. Anderzijds bestaat het uit het risico van de staat waarin de bank gevestigd is, bijvoorbeeld doordat banken veel staatsobligaties op hun balansen hebben. Arnold en Van Ewijk schatten de omvang van deze twee risicobronnen als deel van het totale bankrisico aan de hand van econometrisch onderzoek met gegevens over de rentetarieven op leningen en deposito's van Europese banken over de periode 2003–2013. Uit de resultaten blijkt dat de verschillen in het landenrisico de grootste verschillen in de rentetarieven die banken rekenen voor leningen en deposito's veroorzaken. Verschillen in kredietrisico zijn daarentegen te verwaarlozen. Daarnaast is het effect van landenrisico op de rente op deposito's die banken onderling voor een nacht bij elkaar gebruiken sterker dan op de rente op leningen.

Arnold, I.J.M. en S.E. van Ewijk (2014) The impact of sovereign and credit risk on interest rate convergence in the euro area. DNB Working Paper, 425.

Belasting

Dimitropoulos *et al.* ontwikkelen een methode om bij heterogene voorkeuren de welvaartseffecten van belastingvoordelen op bijvoorbeeld zuinige auto's te kwantificeren, waarna ze deze toepassen op de subsidie op elektrische auto's in Nederland. Het blijkt dat een marginale toename van het belastingtarief op elektrische auto's een substantiële welvaartswinst oplevert die zelfs groter is dan de marginale belastingopbrengst. Ook zou de subsidie op plug-in hybride auto's lager moeten zijn dan die op volledig elektrische auto's.

Dimitropoulos, A., J.N. van Ommeren, P. Koster en P. Rietveld (2014) Welfare effects of distortionary tax incentives under preference heterogeneity: an application to employer-provided electric cars. Tinbergen Institute Discussion Paper, 064.

Wederkerigheid

In tegenstelling tot direct wederkerig gedrag, zijn bij indirecte wederkerigheid altijd drie partijen betrokken. Bij zogenoemde *upstream* indirecte wederkerigheid reageert iemand behulpzaam op iemand anders omdat hij in het verleden zelf geholpen is, terwijl bij *downstream* wederkerigheid iemand behulpzaam is jegens iemand omdat diegene in het verleden andere mensen geholpen heeft. Van Apeldoorn en Schram vinden aan de hand van een veldexperiment op een website met 5,5 miljoen wereldwijde leden wel bewijs voor het bestaan van downstream indirecte wederkerigheid, maar niet voor upstream wederkerigheid. De auteurs maakten op de website profielen met een verleden waaruit bleek dat ze erg behulpzaam waren geweest, en neutrale profielen. Gebruikers van de website reageren vaker positief op een hulpverzoek van profielen met een behulpzaam verleden dan op profielen met een neutraal verleden, wat neerkomt op downstream wederkerigheid. Gebruikers die zelf in het verleden vaker zijn geholpen reageren niet significant vaker.

Apeldoorn, J. van en A. Schram (2014) Indirect reciprocity: a field experiment. CREED Working Paper, 29 mei.

Bouwkosten

De kosten voor de bouw van bruggen en tunnels lagen in april 2014 nog steeds 1,3 procent onder het niveau van het begin van de economische crisis medio 2008. Dit terwijl de totale kosten in de grond-, weg- en waterbouw in de tussentijd met gemiddeld 4,5 procent gestegen zijn.

-1,3%

Dat de kostenontwikkeling van de bouw van bruggen en tunnels achterblijft, komt vooral door de sterk gedaalde prijzen van staal en van prefab betonelementen.

CBS (2014) Bouwkosten bruggen en tunnels lager dan voor de crisis. CBS Webartikel, 13 juni.

Zorg

Verbeek-Oudijk *et al.* bestuderen empirisch met gegevens over vijftigplussers over zestien Europese landen hoe deze landen verschillen ten opzichte van Nederland op het gebied van langdurige zorg. Zij concluderen dat in Nederland, evenals de Scandinavische landen, de overheid de grootste rol heeft in het aanbieden van langdurige zorg, zelfs bij kleine hoeveelheden zorg. Dit in tegenstelling tot Zuid- en Oost-Europese landen en Zwitserland, waar de familie een veel grotere verantwoordelijkheid heeft. Deze twee verschillende systemen bewegen echter naar elkaar toe, zodat informele zorg in landen met veel formele zorg een grotere rol krijgt, en vice versa. De groep ouderen zonder gezondheidsklachten in Nederland is relatief groot ten opzichte van Zuid- en Oost-Europese landen.

Verbeek-Oudijk D., I. Woittiez, E. Eggink en L. Putman (2014) *Who cares in Europe? A comparison of long-term care for the over-50s in sixteen European countries*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Geldstromen

Geldstromen van migranten in ontwikkelde landen naar hun familie in ontwikkelingslanden zijn bijna drie keer zo groot als formele ontwikkelingshulp en vormen daarmee een belangrijke bron van financiering voor ontwikkelingslanden. Kosse en Vermeulen onderzoeken empirisch de manieren waarop immigranten geld versturen, met gegevens uit een enquête onder 1600 migranten in Nederland. Hogeropgeleiden versturen hun geld minder vaak via informele kanalen, zoals via niet-geregistreerde tussenpersonen. Informele kanalen worden wel vaak gebruikt uit kostenoverwegingen, bijvoorbeeld omdat een bankoverschrijving te duur is, en worden vaker voor kleine bedragen gebruikt.

Kosse, A. en R. Vermeulen (2014) *Migrants' choice of remittance channel: do general payment habits play a role?* ECB Working Paper, 1683.

Verlof

Een langer betaald zwangerschapsverlof bij de geboorte van het eerste kind leidt tot een significant lagere kans voor werkende vrouwen om later in hun leven depressief te worden, tot veertien procent. Dit concluderen Avendano *et al.* aan de hand van empirisch onderzoek met gegevens uit enquêtes onder de bevolking van acht Europese landen over de periode 1960–2010. Daarnaast gebruiken ze de variatie in regelingen voor zwangerschapsverlof in de landen over de tijd om het causale effect te bepalen.

Avendano, M., L.F. Berkman, A. Brugiavini en G. Pasini (2014) *The long-run effect of maternity leave benefits on mental health: evidence from European countries*. Netspar Discussion Paper, 015.

Ongelijkheid

Ongelijkheid in het onderwijs, zowel gemeten in termen van de prestaties van leerlingen als van de hoogst genoten opleiding van de bevolking, gaat samen met meer inkomensongelijkheid. Daarnaast beïnvloeden hervormingen in het onderwijs, zoals toelatingseisen en leerplicht, vaak de ongelijkheid in het onderwijs. Samen suggereert dit dat onderwijsbeleid dus ook een effect heeft op de inkomensongelijkheid. Dit concluderen Checchi en Van de Werfhorst aan de hand van empirisch onderzoek met gegevens over de prestaties van leerlingen en het onderwijsbeleid uit negentien Europese landen over de periode 1964–2009.

Checchi, D. en H.G. van de Werfhorst (2014) *Educational policies and income inequality*. IZA Discussion Paper, 8222.

Maatschappelijk

Ondanks dat eerdere onderzoeken wijzen op de positieve effecten van maatschappelijk verantwoord ondernemen (mvo) op de bedrijfsprestaties, en bedrijven ook aangeven dat ze bereid zijn te investeren in mvo, zijn de daadwerkelijke investeringen in mvo nog altijd gering. Om dit te kunnen verklaren ontwikkelen Cassimon *et al.* een theoretisch model. Hieruit volgt dat het onzekere karakter in combinatie met de mogelijkheid tot het uitstellen van investeringen in mvo verantwoordelijk is voor het afwachtende gedrag van bedrijven. Wanneer er geen opofferingskosten zijn van het wachten met investeringen, wat betekent dat er geen opbrengsten zijn van het direct investeren in mvo, zullen bedrijven de investeringen in mvo altijd uitstellen. De auteurs laten verder in een casestudy van een bedrijf met omstreden investeringen in Birma zien hoe het model die situatie kan verklaren.

Cassimon, D., P.J. Engelen en L. van Liedekerke (2014) *When do firms invest in corporate social responsibility? A real option framework*. Tjalling C. Koopmans Research Institute Discussion Paper, 006.

Arbeidsmarktstromen

Dixon *et al.* onderzoeken empirisch de stromen tussen verschillende groepen in de arbeidsmarkt, namelijk werkenden, werklozen en mensen die niet (meer) participeren op de arbeidsmarkt. Dit doen ze met gegevens over de arbeidsmarkt in Australië over de periode 1979–2013. Uit de verschillende stromen destilleren de auteurs vervolgens nettostromen. Netto stromen er – zelfs in recessies – meer mensen vanuit werkloosheid in een baan dan vice versa. Hetzelfde geldt voor de stroom van niet-participerend naar werkloosheid en de stroom van werkenden naar een niet-participerende situatie, die zelfs ten tijde van hoogconjunctuur groter is dan andersom. Een schok in de nettostroom van werkloosheid naar werkenden drijft het werkloosheidspercentage en de participatiegraad in tegengestelde richtingen. Een schok in de nettostroom van werkenden naar werkloosheid drijft het werkloosheidspercentage en de participatiegraad juist allebei in dezelfde richting.

Dixon, R., G.C. Lim en J.C. van Ours (2014) *The effect of shocks to labour market flows on unemployment and participation rates*. IZA Discussion Paper, 8221.

Agrocomplex

De toegevoegde waarde van het agrocomplex, ofwel de land- en tuinbouw, veehouderij, visserij en betrokken sectoren zoals veevoer- en verwerkende industrie, was in 2011 26,1 miljard euro, tegenover 20,9 in 1995. Het aandeel in de totale toegevoegde waarde in Nederland liep

26,1
miljard euro

in diezelfde tijd terug van 7,7 procent tot 4,9 procent. De meeste groei zat daarbij in de toeleverende sectoren, terwijl de veehouderij juist sterk terug liep.

Leeuwen, M. van, T. de Klein, B. Pronk en D. Verhoog (2014) *Het Nederlandse agrocomplex 2013*. Wageningen: LEI Wageningen UR.